

SPORT MAKTABLARI FAOLIYATI VA SAMARADORLIGINI TAHLILIIY NATIJALARI

Bek Bekov

Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va
malakasini oshirish instituti Farg'ona filiali

bekbekov179@gmail.com

Rustamjon Kuzibayev

Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va
malakasini oshirish instituti Farg'ona filiali

rustam.kuzibayev.71@mail.ru

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada mualliflar tomonidan sport maktablari faoliyati, ularda olib boriladigan sport turlari, o'quvchi yoshlar qamrovi, shuningdek, shug'ullanuvchilar jins guruhlari va ularni ulushi, seksiyalar bo'yicha o'quv guruhlari, sport turlari bo'yicha shug'ullanuvchilarning toifasiga ko'ra tahliliiy-statistik ma'lumotlar va ular bo'yicha xulosa hamda takliflar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: sport, sport maktabi, yoshlar qamrovi, sportga tanlash, sport turlari, shug'ullanuvchilar toifasi.

ABSTRACT

In this article, the authors discuss the activities of sports schools, the types of sports they perform, the coverage of students, as well as the gender groups of participants and their share, study groups by sections, participants in sports. Analytical and statistical data by category and conclusions and recommendations on them.

Keywords: sports, sports school, youth coverage, sports selection, sports, category of participants.

KIRISH

Bugungi kunda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan qator islohotlar zamirida xalqning turmush tarzini yaxshilash, aholining barcha qatlamlarida mahnan va jismonan sog'lom muhitni yaratish, salomatlikni mustahkamlash g'oyasi yotibdi. SHu bois ayni paytda jismoniy

tarbiya va sportga e'tibor davlat ahamiyatiga molik muhim ijtimoiy-siyosiy vazifaga aylangan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 5 noyabrdagi "Sport tahlimi tizimini tubdan takomillashtirish orqali olimpiya va paralimpiya sport turlari bo'yicha sportchilar zaxirasini shakllantirish sifatini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-5279-son Qarori hamda bu sohaga tegishli boshqa mehyoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirish ushbu sohada ilmiy tadqiqot ishlarini olib borishni taqozo etadi. Qarorga muvofiq bolalar-o'smirlar sport maktablari va ixtisoslashtirilgan bolalar-o'smirlar sport maktablari faoliyatiga sportga keng jalb qilingan bolalar va o'smirlar, davlat buyurtmasiga asosan tayyorlangan unvonli va razryadli sportchilar, respublika va xalqaro sport musobaqalarida g'olib va sovrindor bo'lgan sportchilar, olimpiya va paralimpiya zaxiralari kollejariga qabul qilingan o'quvchilar soniga qarab baho berish, shuningdek, bolalar-o'smirlar sport maktablari, ixtisoslashtirilgan bolalar-o'smirlar sport maktablari, olimpiya va milliy sport turlariga ixtisoslashtirilgan davlat maktab-internatlari, olimpiya va paralimpiya zaxiralari kollejlari rahbarlarining sport bo'yicha o'rinbosarlari va trenerlari har yarim yilda kamida bir marta umumiy o'rta tahlim maktablariga bevosita tashrif buyurib, iqtidorli yoshlarni tegishli sport-tahlim muassasalariga jalb qilish bo'yicha selektsiya ishlarini amalga oshirish masalalari dolzarb vazifa etib belgilangan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Jismoniy tarbiya va sportda yuqori natijalarga erishda sport menejmenti va sport tahlimi muassasalari infrastrukturasi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Jumladan, muassasa rahbar xodimlarining taktik-boshqaruv mahorati, trener-o'qituvchilar kasb malakasi, ularni yuqori sport tayyorgarligi, yoshlarni jismoniy tarbiya va sportga jalb etishda yuksak pedagogik mahorat, sport bilan mutnazam shug'ullanish, aholi orasida sog'lom turmush tarzini keng targ'ib etish, aholining barcha qatlami, ayniqsa yosh avlodni sportga jalb qilish orqali ular salomatligini saqlash, mamlakatning iqtisodiy-ijtimoiy hayotini yanada yuksaltirish hozirgi kunning muhim masalalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Tadqiqot materiali sifatida Farg'ona shahar 1-BO'SM faoliyatiga doir xujjatlari va ularning matematik statistik tahliliy ma'lumotlaridan foydalanildi.

MUHOKAMA

Farg'ona shahar 1 - sonli Bolalar va o'smirlar sport maktabida olimpiada sport turlari qatoriga kiritilgan jami 34 ta sport turidan 17tasi bo'yicha faoliyat olib boriladi. Ular quyidagi

jadval asosida keltirilgan: badiiy gimnastika, badminton, basketbol, boks, voleybol, dzyudo, yengil atletika, kamondan otish, karate WKF, stol tennisi, taekvando WTF, trompolin, futbol, chim ustida xokkey, erkin kurash, yunon rum kurashi, qilichbozlik kabi sport turlari olib boriladi.

NATIJALAR

Ushbu BO‘SMda faoliyat olib borayotgan jami 17 ta sport turi bo‘yicha jami Badiiy gimnastikada - 72 nafar, Badmintonda - 28 nafar, Basketbolda – 32 nafar, Boksdan – 54 nafar, Voleybolda – 16 nafar, Dzyudoda – 28 nafar, Yengil atletikada - 42 nafar, Kamondan otishda – 28 nafar, Karate WKFda – 10 nafar, Stol tennisida – 61 nafar, Taekvando WTFda – 96 nafar, Trompolinda – 45 nafar, Futbolda – 123 nafar, CHim ustida xokkeyda – 13 nafar, Erkin kurashda – 108 nafar, Yunon rum kurashida – 78 nafar, Qilichbozlikda – 23 nafar sportchilar shug‘ullanib kelmoqdalar. (1-jadval).

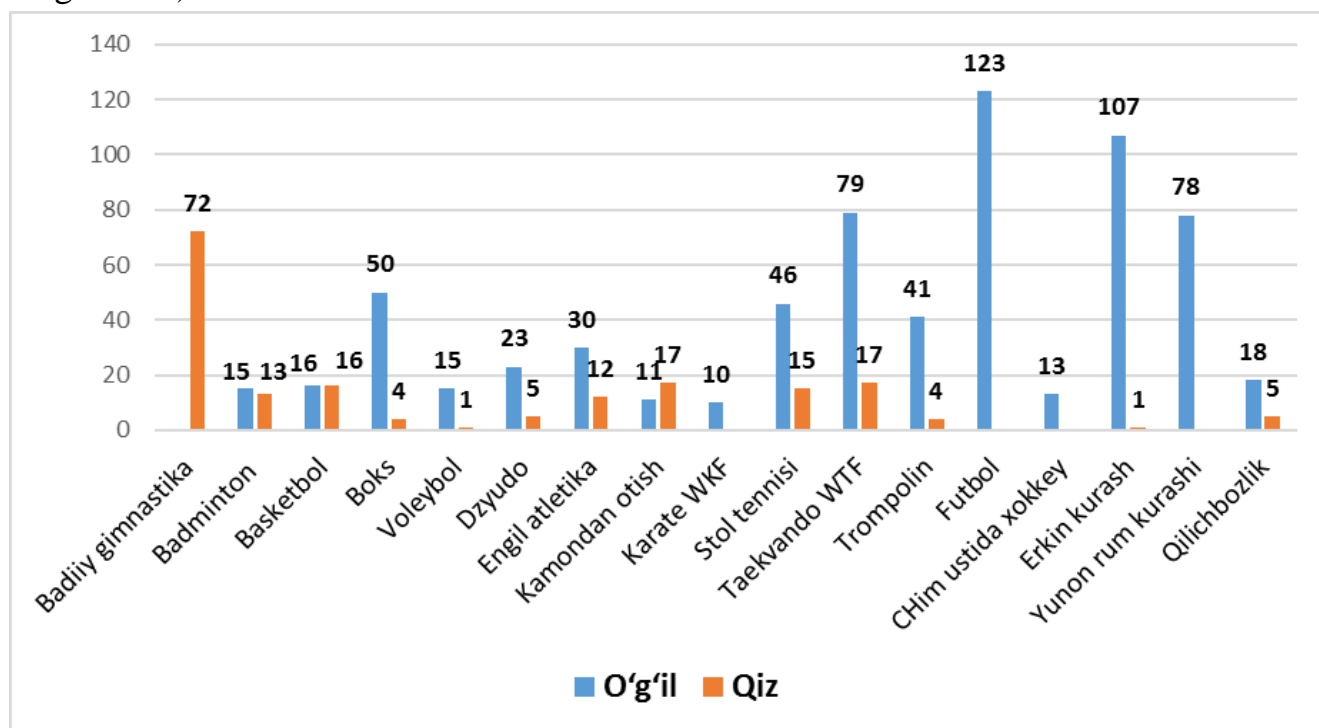
Farg‘ona shahar 1-sonli BO‘SM faoliyat olib boriladigan sport turlari

1-jadval

№	Sport turlari	SHug‘ullanuvchilar soni, shundan:		
		Jami	O‘g‘il	Qiz
1	Badiiy gimnastika	72	-	72
2	Badminton	28	15	13
3	Basketbol	32	16	16
4	Boks	54	50	4
5	Voleybol	16	15	1
6	Dzyudo	28	23	5
7	Engil atletika	42	30	12
8	Kamondan otish	28	11	17
9	Karate WKF	10	10	-
10	Stol tennisi	61	46	15
11	Taekvando WTF	96	79	17
12	Trompolin	45	41	4
13	Futbol	123	123	-
14	CHim ustida xokkey	13	13	-
15	Erkin kurash	108	107	1
16	Yunon rum kurashi	78	78	-
17	Qilichbozlik	23	18	5
	Umumiy jami:	857	675	182

Mazkur BO‘SMda eng ko‘p shug‘ullanib kelayotgan yosh sportchilar jins guruhlari hamda sport turlari bo‘yicha tahlil

qilinganda futbol sport turida 123 nafar o'g'il bolalar, sportning erkin kurash turida shug'ullanuvchilar soni 108 nafarni tashkil etib, undan faqat 1 nafarini qiz bolalar, yunon-rum kurashi bo'yicha faqat 78 nafar o'g'il bolalar, Taekvandoning WTF turi bo'yicha jami 96 nafar sportchilar jalb etilib, undan o'g'il bolalar soni 79 nafarni, qiz bolalar soni esa 17 nafarni, Boks sport turi bo'yicha esa jami 54 nafar sportchilar tayyorlanib, ularda 50 nafari o'g'il bolalar, 4 nafari qiz bolalarni, sportning Badiiy gimnastika turi bo'yicha jami 72 nafar qiz bolalar shug'ullanib kelmoqdalar. Ushbu sport turlari orasida eng kam sportga jalb etilgan o'g'il-qizlar asosan sportning Karatening WKF turi bo'yicha 10 nafar, CHim ustida xokkey turi bo'yicha jami 13 nafar, Voleybol sport turi bo'yicha jami 16 nafar sportchilar jalb etilgan. (1-diagramma).

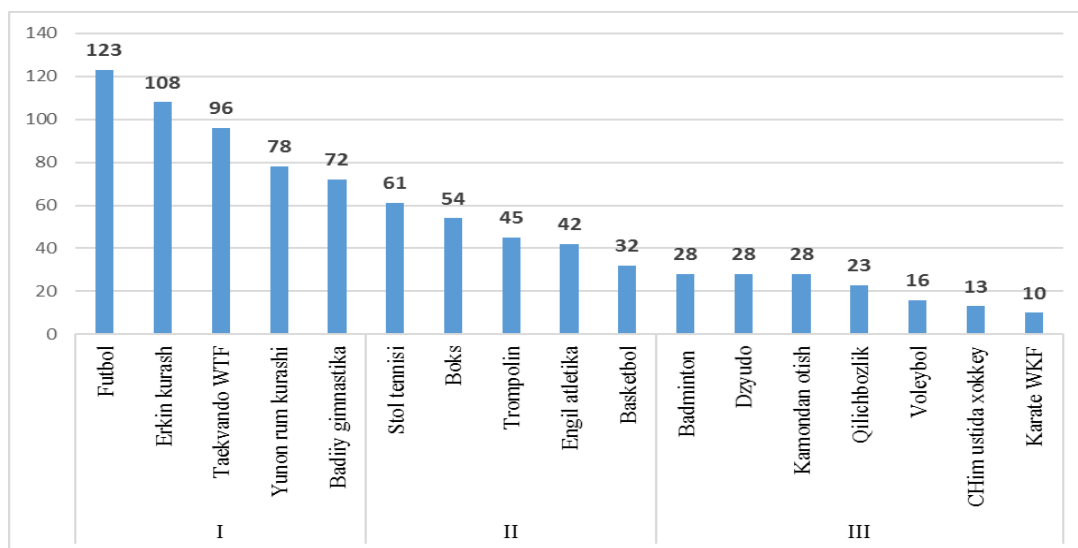
1-rasm. Sport turlari bo'yicha shug'ullanuvchilar soni.

Mazkur BO'SMda eng ko'p shug'ullanib sonidan kelib chiqib sport turlari tahlil etilganda shartli ravishda, dastlabki **I-o'rinni** sportning futbol, erkin kurash, taekvando WTF, yunon rum kurashi, badiiy gimnastika turlari bo'yicha jami shug'ullanayotgan yosh sportchilar soni jami **477 nafarni**, **II-o'rinni** stol tennis, boks, trompolin, yengil atletika, basketbol sport turlari egallab, ularda jami shug'ullannayotgan sportchilar soni 262 nafarni, **III-o'rinda** esa badminton, dzyudo, kamondan otish, qilichbozlik, voleybol, chim ustida xokkey, karate WKF turlari bo'yicha 118 nafarni tashkil etdi. (2-jadval, 2-diagramma).

Sport turlari bo'yicha eng ko'p jalb etilgan shug'ullanuvchilar soni

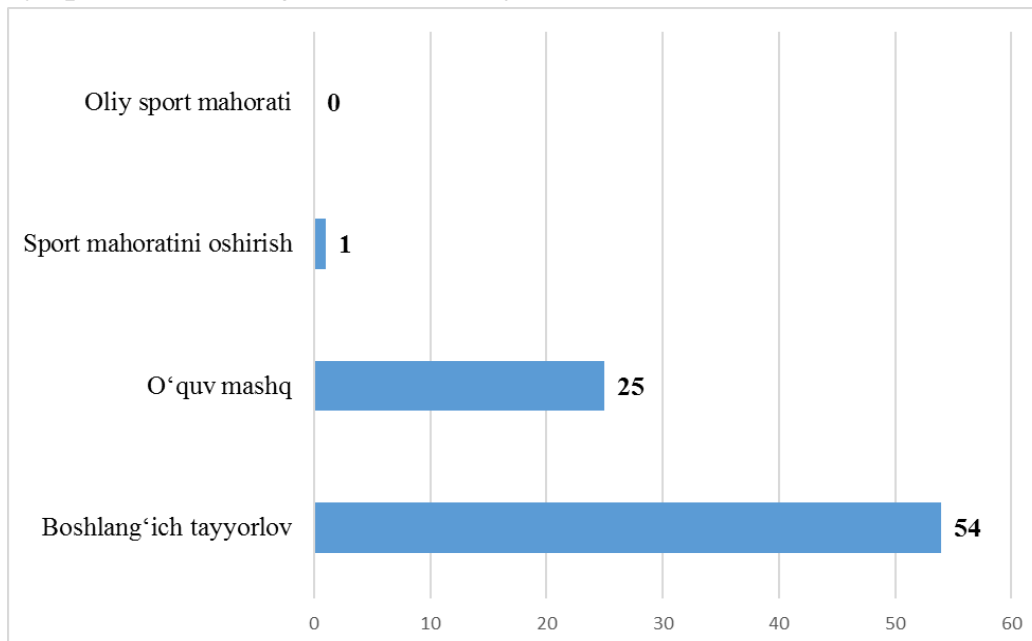
2-jadval

SHug'ullanuvchilar soniga nisbatan egallagan o'rni	Sort turi	Soni	SHug'ullanuvchilar soniga nisbatan egallagan o'rni jami
I-o'rin	Futbol	123	477
	Erkin kurash	108	
	Taekvando WTF	96	
	Yunon rum kurashi	78	
	Badiiy gimnastika	72	
II-o'rin	Stol tennis	61	262
	Boks	54	
	Trompolin	45	
	Engil atletika	42	
	Basketbol	32	
III-o'rin	Badminton	28	118
	Dzyudo	28	
	Kamondan otish	28	
	Qilichbozlik	23	
	Voleybol	16	
	CHim ustida xokkey	13	
	Karate WKF	10	
	Jami		

2- diagramma. Sport turlari bo'yicha eng ko'p jalb etilgan shug'ullanuvchilar soni

Mazkur sport tahlimi muassasasi sektsiyalar bo'yicha o'quv guruhlar soni tahlili shuni ko'rsatdiki, boshlang'ich tayyorlov guruhlarida tashkil etilgan guruhlar soni **54 tani**, o'quv mashq guruhi **25 tani**, sport mahoratini oshirish guruhi atiga **1tani**, oliy sport mahorati guruhi esa mavjud emas. (3rasm).

3- diagramma. Sektsiyalar bo'yicha o'quv guruhlar soni

Farg'ona shahar 1-sonli BO'SM shug'ullanuvchilarning toifasiga ko'ra tahlil etilganda II, III va o'smirlar toifasi – 194 nafar, I toifa – 61 nafar, sport ustaligiga nomzodlar – 106 nafarni, sport ustalari – 2 nafarni tashkil etdi. Ushbu ko'rsatgichlarning barcha sport turlari bo'yicha tahlili 3-jadval va rasmda keltirilgan. (3-jadval, 4-5- diagramma).

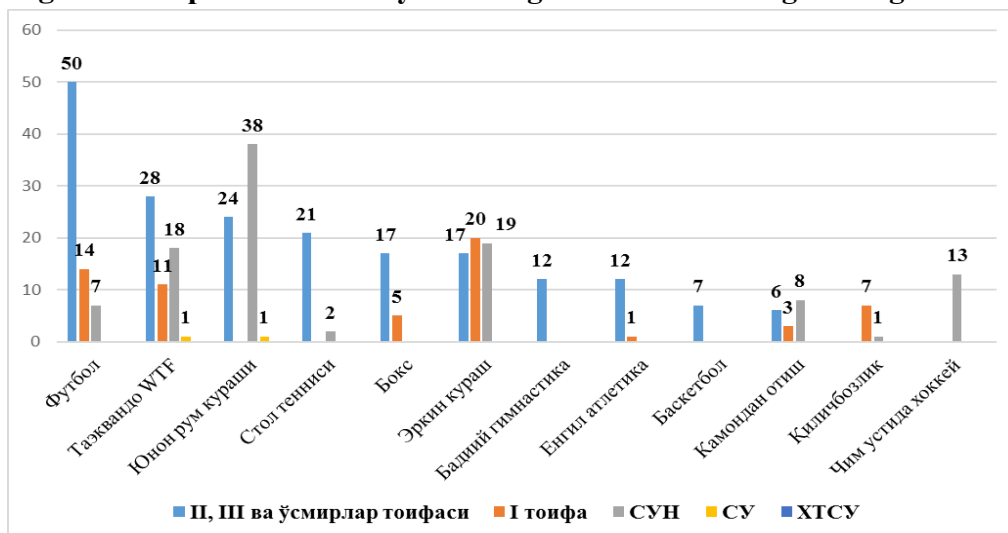
Sport turlari bo'yicha shug'ullanuvchilarning toifasiga ko'ra soni

3-jadval

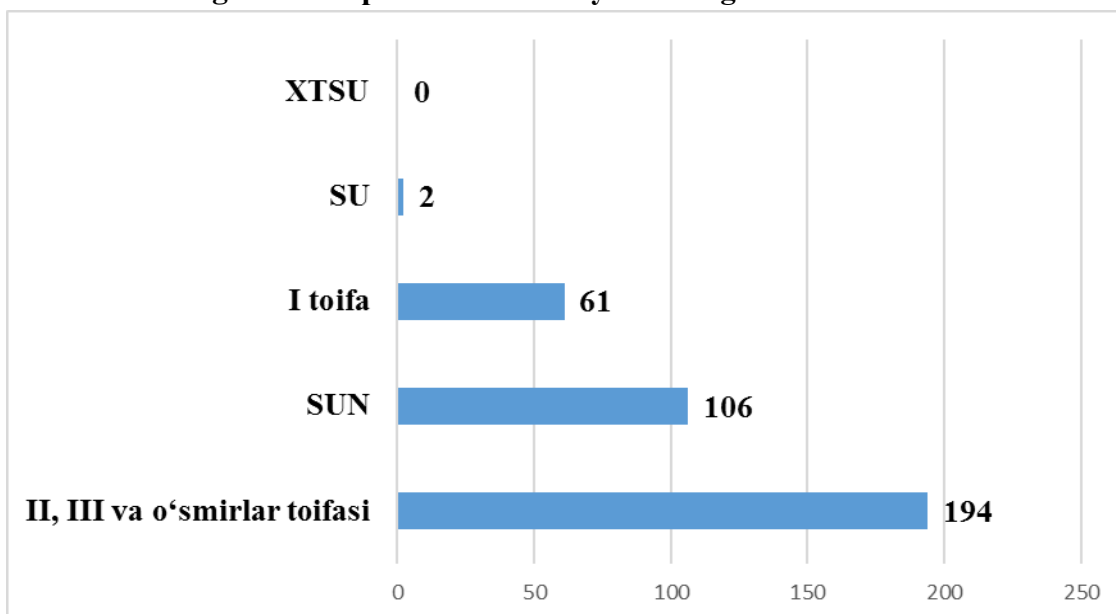
№	Sport turlari	Shug'ullanuvchilarning toifasi, shulardan:				
		II, III va o'smirlar toifasi	I toifa	SUN	SU	XTSU
1	Futbol	50	14	7		
2	Taekvando WTF	28	11	18	1	
3	Yunon rum kurashi	24		38	1	
4	Stol tennisi	21		2		
5	Boks	17	5			
6	Erkin kurash	17	20	19		

7	Badiiy gimnastika	12			
8	Engil atletika	12	1		
9	Basketbol	7			
10	Kamondan otish	6	3	8	
11	Qilichbozlik		7	1	
12	CHim ustida xokkey			13	
	Jami	194	61	106	2

4- diagramma. Sport turlari bo'yicha shug'ullanuvchilarning toifasiga ko'ra soni

5- diagramma. Sport toifalari bo'yicha shug'ullanuvchilar soni.

XULOSALAR

1. Ushbu sport tahlimi muassasasi monitoringi va tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, olimpiada sport turlari qatoriga

kiritilgan jami 34 ta sport turidan 17 ta turi bo'yicha faoliyat olib boriladi va unga jami **857 nafar** o'g'il-qizlar jalb etilgan, shundan o'g'il bolalar **78,8%ni**, qizlar esa atiga **21,2 %ni** tashkil etadi. Ayniqsa, sportning badminton, dzyudo, kamondan otish, qilichbozlik, voleybol, chim ustida xokkey, karate WKF turlari bo'yicha qamrov **13,8%ni** tashkil etadi.

2. Sport turlari va ularda shug'ullanuvchilar sportning futbol, erkin kurash, taekvando WTF, yunon rum kurashi, badiiy gimnastika turlari bo'yicha **477 nafarni** yoki **55,6%ni**, stol tennisi, boks, trampolin, yengil atletika, basketbol sport turlari bo'yicha **262 nafarni** yoki **30,6 %ni**, badminton, dzyudo, kamondan otish, qilichbozlik, voleybol, chim ustida xokkey, karate WKF turlari bo'yicha **118 nafarni** yoki **13,8%ni** tashkil etishi ma'lum bo'ldi.

3. SHug'ullanuvchilar toifasiga ko'ra tahlili jami **857 nafardan 363 nafari**, yahni **42,4 %i** ma'lum toifa turiga ega bo'lib, qolgan **494 nafar** yoki **57,6%i** hech qanday toifaga ega emasligi aniqlandi.

4. Sport maktablarida sportni olimpiada o'yinlariga kiritilgan sport turi bo'yicha muntazam faoliyatini tahminlashda birinchi navbatda kadrlar masalasiga doir muammolarni xal etish, ushbu muassasalarga yuqori malakali kadrlarni jalb etish yoki ularni malakasini oshirish va qayta tayyorlash tizimini tubdan isloh etish;

5. Sport tahlimi tizimini tubdan takomillashtirish orqali iqtidorli sportchilarni aniqlash, tanlash va saralash (selektsiya)ning yangi mexanizmlarini joriy qilish orqali tuman va shahar hamda mahallalar kesimida o'g'il-qizlar, ayniqsa qiz bolalarni jismoniy tarbiya va sportga keng jalb etish, bolalarni sportga bo'lgan qiziqishini oshirish, umumtahlim maktablarida sport to'garaklari, sport bo'yicha yetuk mutaxassislar ishtirokida mahorat saboqlari, g'olib va sovrindor sportchilar bilan jonli uchrashuvlar o'tkazish kabi sport tadbirlarni tashkil etish;

6. Sport muassasalari shug'ullanuvchilar orasida sport toifalari va ularning nufuzini oshirish maqsadida shahar-tuman musobaqalarini muntazam o'tkazish bo'yicha oldindan istiqbolli yo'l xaritasini ishlab chiqish, unda trener-o'qituvchilar faoliyatini yanada rahbatlantirish bo'yicha tizimli kompleks chora-tadbirlarni belgilash va ular monitoringini tahliliy va tanqidiy olib borish.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 5 noyabrdagi "Sport tahlimi tizimini tubdan takomillashtirish orqali olimpiya va paralimpiya sport turlari bo'yicha sportchilar zaxirasini shakllantirish sifatini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-5279-son Qarori.

2. Алексеев С. В. Спортивный менеджмент. Регулирование организации и проведения физкультурных и спортивных мероприятий: учебник для студентов вузов / под. ред. П. В. Крашенинникова. - М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2016. - 687 с.
3. Алексеев С.В. Спортивный маркетинг. Правовое регулирование: учебник для вузов/С.В. Алексеев; под ред. докт. юрид. наук, проф. П.В. Крашенинникова. М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2015, 647 с.
4. Алтухов С.В. Актуальность сценарного менеджмента для международного олимпийского движения / Управленческие науки. 2017. Т. 7. № 1. С. 12-18.
5. Аристова Л.В. Система менеджмента качества как механизм обеспечения эффективной деятельности организаций сферы физической культуры и спорта / Л.В. Аристова. — М.: Ассоциация спортивного инжиниринга, 2013. — 439 с.
6. Починкин А.В. Менеджмент в сфере физической культуры и спорта: учебное пособие/ А.В. Починкин. - 4-е изд., доп и перераб. - М.: Спорт, 2017, 384 с.

